

Zitting 1979–1980 Nr. 13

15 536

Voorstel van Wet van de heer Konings tot wijziging van de Wet op het Voortgezet Onderwijs met betrekking tot het integraal vierjarig maken van het m.a.v.o.

VOORLOPIG VERSLAG VAN DE VASTE COMMISSIE VOOR ONDERWIJS EN WETENSCHAPPEN¹

Vastgesteld 17 oktober 1979

Algemeen had men met instemming kennis genomen van het onderhavige wetsvoorstel, dat een integraal vierjarig m.a.v.o. beoogt.

De leden van de fractie van de P.v.d.A. zouden intussen de voorkeur hebben gegeven aan een vroegere datum van inwerkingtreding dan die, welke de initiatiefnemer voor ogen staat. Zij stemden daarom in met de opmerkingen, die mevrouw Ginjaar-Maas heeft gemaakt bij het mondeling overleg tussen de initiatiefnemer en de vaste Tweede Kamercommissie voor Onderwijs en Wetenschappen.

Bij deze leden waren vragen gerezen naar aanleiding van een tweetal punten, die in enigerlei stadium van de behandeling van het wetsontwerp zijn aangesneden, alhoewel zij in feite te maken hebben met de uitvoering van het wetsontwerp.

Het moment waarop de kandidaat kiest op welk niveau hij of zij eindexamen zal doen. Naar de mening dezer leden dient de keus inderdaad zo lang mogelijk uitgesteld te worden, maar moet zij wel gemaakt worden vóór de aanvang van het centraal schriftelijk examen (c.e.x.). Het lijkt psychologisch onverantwoord een potentiële laagste-niveau-leerling een opgave voor te leggen, die hij slechts gedeeltelijk goed kan maken.

Het zou wellicht voorkeur verdienen de kandidaat te laten kiezen – in overleg met de betrokken docent op grond van de resultaten van het schoolonderzoek-eerste periode – zonder hem overigens de mogelijkheid te ontnemen tijdens het c.s.e. alsnog ook op het hoogste niveau een voldoende resultaat te behalen.

Heeft de initiatiefnemer over deze problematiek contact gehad met «het veld» en met Staatssecretaris De Jong? Zo ja, kan hij dan inlichtingen geven over de gevoelens van deze gesprekspartners?

De doorstroming van m.a.v.o. naar h.a.v.o. Het leek deze leden minder juist, indien houders van een m.a.v.o.-diploma, behaald met één of meer vakken op het laagste niveau, zonder meer toegelaten zouden worden tot het h.a.v.o., althans tot h.a.v.o.-4; h.a.v.o.-3 zou overwogen dienen te worden. Toelating zou mede moeten afhangen van het te kiezen h.a.v.o.-pakket, daar het immers mogelijk is in h.a.v.o.-4 «nieuwe» vakken te kiezen, zoals biologie, economie of één der expressievakken. Men dient hierbij te bedenken,

¹ Samenstelling: Kolthoff (PvdA), De Rijk (PvdA), Van Huist (CDA), Oudenhoven (CDA), Van Someren-Downer (VVD), Heijne Makkreef (VVD), Van Waterschoot (PPR), (voorzitter), IJmker (CPN), Meuleman (SGP), Van der Jagt (GPV), Vogt (PSP), Maris (-)

dat openbare scholen geen eisen kunnen stellen aan kandidaten, die in het bezit zijn van een m.a.v.o.-diploma; zij dienen hen zonder meer toe te laten. In de praktijk geeft dat wel eens problemen, te meer omdat bijzondere scholen wel eisen kunnen stellen aan de lijst of het pakket van een houder van het m.a.v.o.-diploma, die de studie aan het h.a.v.o. wenst voort te zetten. Wellicht zou daarom aan de scholen voor h.a.v.o. het recht gegeven moeten worden houders van het m.a.v.o.-diploma in h.a.v.o.-4 dan wel -3 toe te laten, op grond van de aard van het behaalde m.a.v.o.-eindexamen en het gekozen pakket voor de h.a.v.o.-studie. Heeft de initiatiefnemer over deze problematiek contact gehad met «het veld» en Staatssecretaris De Jong? En zo ja, kan hij dan inlichtingen verstrekken over de gevoelens van deze gesprekpartners?

De leden van de fractie van de V.V.D. sloten zich aan bij de door de leden van de fractie van de P.v.d.A. geuite voorkeur voor een zo vroeg mogelijke inwerkingtreding. Zij vroegen zich af – naar aanleiding van de bijlage bij de Memorie van Toelichting – hoe de initiatiefnemer zich een omschrijving van het niveau denkt. Overigens behielden zij zich voor bij de openbare behandeling op enkele punten nader in te gaan.

De leden van de fractie van het C.D.A. waren er niet van overtuigd, dat het voorstel, wet geworden, een (nagenoeg) budgettair neutrale werking zal hebben.

– Aan ongeveer 390 m.a.v.o.-scholen is een 3-jarige m.a.v.o. verbonden. Bij het integraal 4-jarig worden van het m.a.v.o. zullen deze scholen in ieder geval de p-factor (= 8 leraarlessen) voor de m.a.v.o.-3 afdeling verliezen. In totaal zou dit neerkomen op $390 \times 8 =$ ruim 107 volledige arbeidsplaatsen.

29

– Voorts zal het Wet worden van dit wetsvoorstel bij een scholengemeenschap leiden tot een verlies van 15,5 leraarlessen.

– Verder zullen veel scholen, en dit geldt speciaal voor de categoriale m.a.v.o.'s de «n» voor de m.a.v.o.-3 verliezen (bij n = 1 betekent dit 31 leraarlessen).

Voor de berekening van het aantal leraarlessen vervalt m.a.v.o.-3 (bij de meeste scholen één klas) en hierdoor bij de huidige leraarlessenformule $31 \times 1 + 8 = 39$ leraarlessen per school. Deze leerlingen kunnen in klas 4 erbij geteld worden (ze gingen immers over) en kunnen in deze 4e klas op zijn hoogst $1 \times 31 = 31$ leraarlessen opleveren of, als men niet boven het splitsingsgetal komt, leveren ze niets op.

Passen wij dit toe op de eerste 50 categoriale dagscholen voor m.a.v.o. met een leerlingenaantal beneden de 400 (volgens de lijst van scholen van het voortgezet onderwijs per 1 september 1978), dan blijken 24 van deze 50 scholen per school 39 leraarlessen te verliezen, terwijl de overige 26 scholen in elk geval 8 leraarlessen verliezen. Dit zou op deze 50 scholen een totale vermindering geven van: $24 \times 39 + 26 \times 8 =$ ruim 39 volledige arbeidsplaatsen.

29

Er kan gesteld worden, dat niet alle leerlingen in klas 3 m.a.v.o.-3 uit de 3e klas komen; enkele leerlingen zullen ook uit de 2e klas komen. In dit geval zal een klein gedeelte van deze bezetting bij klas 3 en een ander gedeelte bij klas 4 geteld moeten worden. Hierbij kunnen zich drie mogelijkheden voordoen:

a. de toestand van bovengenoemde scholen wordt nog ongunstiger, want zowel in klas 3 als in klas 4 komt men niet boven de splitsingsnorm (verlies dus 39 leraarlessen voor meer scholen);

b. of klas 3 komt boven de splitsingsnorm of klas 4 geeft deze mogelijkheid en de compensatie blijft gelijk aan de bovengenoemde 26 scholen (verlies dus 8 leraarlessen per school);

c. in het allergunstigste geval komt zowel klas 3 als klas 4 boven het splitsingsgetal en ter compensatie komen er nu 2×31 leraarlessen = 62 leraarlessen, dus een winst van $62 - 39 = 23$ leraarlessen (een lot uit de loterij).

– Tot slot is bekend, dat ongeveer de helft van de m.a.v.o.-3-gediplomeerden na het examen via «een vijfde leerjaar» probeert het m.a.v.o.-4 diploma te behalen. Of dit nu wel of niet een wenselijke ontwikkeling moet worden geacht, is op dit moment niet ter zake. Verwacht mag worden, dat van de weg van het vijfde leerjaar in de nieuwe situatie, voorzichtig uitgedrukt, minder gebruik gemaakt zal worden, hetgeen ook weer een verlies aan leraarlessen voor de desbetreffende m.a.v.o.-scholen zal opleveren.

Gelet op het bovenstaande zouden de leden van de fractie van het C.D.A. graag een nadere toelichting willen hebben op de uitlating van de initiatiefnemer «dat hem door het m.a.v.o. is voorgerekend, dat zijn voorstel voor de scholen, die thans zowel m.a.v.o.-3 als m.a.v.o.-4 kennen, niet zal leiden tot vermindering van het aantal leraarlessen» (stuk nr. 5, blz. 5).

Ten slotte vroegen deze leden zich af, of de mogelijkheid van profielverbetering middels «het vijfde leerjaar» definitief wordt afgesloten, dan wel in welke mate deze mogelijkheid zal worden beperkt.

De leden van de fractie van de P.P.R. memoreerden, dat, hoewel de uitwerking van de invoering van een integraal 4-jarige m.a.v.o. niet in het voorstel zelf wordt aangegeven, hieraan – terecht – tijdens de behandeling van het voorstel in de Tweede Kamer nogal wat aandacht is besteed. Op enkele punten hadden deze leden grote zorgen voor wat betreft het inhoud geven aan een integraal vierjarig m.a.v.o. Twee zaken staan hierbij centraal:

1. Biedt de uitwerking van dit voorstel de betrokken leerlingen meer kansen en betere kansen, om zich, al naar gelang hun geardeerdheid en mogelijkheden, te ontplooiën?
2. Op welke wijze zal deze verandering in de praktijk gestalte krijgen, ook voor wat de eindexamenregeling betreft?

Hoewel in het kader van deze voorbereiding niet zeer uitvoerig op alle aspecten kan worden ingegaan, wilden deze leden toch enkele opmerkingen maken om bovenstaande zorg te verduidelijken.

ad 1

Er zijn geen waarborgen, dat meer gedifferentieerd zal worden gewerkt in het integraal vierjarig m.a.v.o. Een meer globale benadering – hoe nadelig voor een aantal van de betrokken leerlingen die ook mag zijn – zou in de praktijk wel eens regel kunnen worden. Een gedifferentieerde eindtoets zal daaraan niets veranderen, en een eindtoets met omrekeningstabellen zal die gang van zaken alleen maar in de hand werken. Deze leden achtten dat volstrekt ongewenst, omdat het voor de betrokken leerlingen nadelig is. Het «delegeren» naar de scholen zelf is een schijnoplossing, omdat toch bekend mag worden verondersteld, dat het differentiemateriaal nog lang niet voldoende aanwezig en het maken ervan erg moeilijk is. De weg van de gemakkelijkste, technische oplossing via een globale behandeling ligt dan voor de hand.

ad 2

Opmerkelijk is, dat in de behandeling tot nu toe slechts over het eindexamen wordt gesproken in de zin van c.s.e. Voorbij gegaan wordt aan een geïntegreerd onderdeel van het eindexamen, dat gedurende het gehele laatste schooljaar wordt afgenomen nl. het schoolonderzoek. Dit wekt verbazing, omdat toch mag worden aangenomen, dat parlementariërs hiervan op de hoogte zijn.

Hoe men zich die schoolonderzoeken voorstelt in het integraal 4-jarig m.a.v.o. wordt nergens duidelijk. Toch zullen ook hierin twee niveaus gestalte moeten krijgen. Daarnaast brengt het voorbijgaan aan het schoolonderzoek, dat meestal in drie periodes en soms in twee, tussen september en april wordt afgelegd, met zich, dat een naar de mening dezer leden ver-

keerd beeld ontstaat van het werken in het vierde leerjaar. Als het niveau waarop men werkt al niet duidelijk is aan het eind van het derde leerjaar, dan is het wel een ernstige onderschatting van het inzicht van de betrokkenen, om ervan uit te gaan, dat ze al bij het eerste schoolonderzoek niet zouden weten of kunnen concluderen op welk niveau zij werken, dan wel een kans hebben. Zonder nu deze problematiek volledig uit te werken, wilden deze leden erop wijzen, dat een duidelijke keuze voor het niveau, waarop men eindexamen wil doen – tenminste voor het eerste schoolonderzoek – noodzakelijk is. Daarmee kan dan in het vierde leerjaar in klasseverband, maar wel gedifferentieerd worden verder gewerkt.

Een aanvullende mogelijkheid in het belang van de leerlingen is dan nog die, welke de indiener zelf bij de behandeling in de Tweede Kamer (*Handelingen*, blz. 6108) heeft vermeld. Namelijk, dat de kandidaten de mogelijkheid hebben na de eerste ronde van de examens aan de tweede deel te nemen, op een ander niveau.

Het leek deze leden noodzakelijk deze regeling als dringend gewenst te presenteren, daar anders het goede, dat deze wijziging beoogt, niet zal worden bereikt.

Tenslotte vroegen deze leden zich af, welk eindexamen m.a.v.o. de leerlingen zullen afleggen, die nu al in de brugklassen zitten en wellicht op de betrokken scholen hebben plaatsgenomen omdat daaraan een driejarige opleiding verbonden is.

Over het vierjarig zijn van de opleiding waren ouders en leerlingen immers niet vóór augustus 1979 geïnformeerd. Betekent dit nu dat het huidige eindexamen driejarige m.a.v.o. voor het laatst in 1982 zal worden afgenomen?

De voorzitter van de commissie,
Van Waterschoot

De griffier van de commissie,
Ploos van Amstel